

3de bach sociologie

Sociology of inequalities

Samenvatting

quickprinter
Koningstraat 13
2000 Antwerpen
www.quickprinter.be

Nieuw!!!

Online samenvattingen kopen via

www.quickprintershop.be

Like us on Facebook!

www.facebook.com/quickprintershop

2014

Sociology of Inequalities

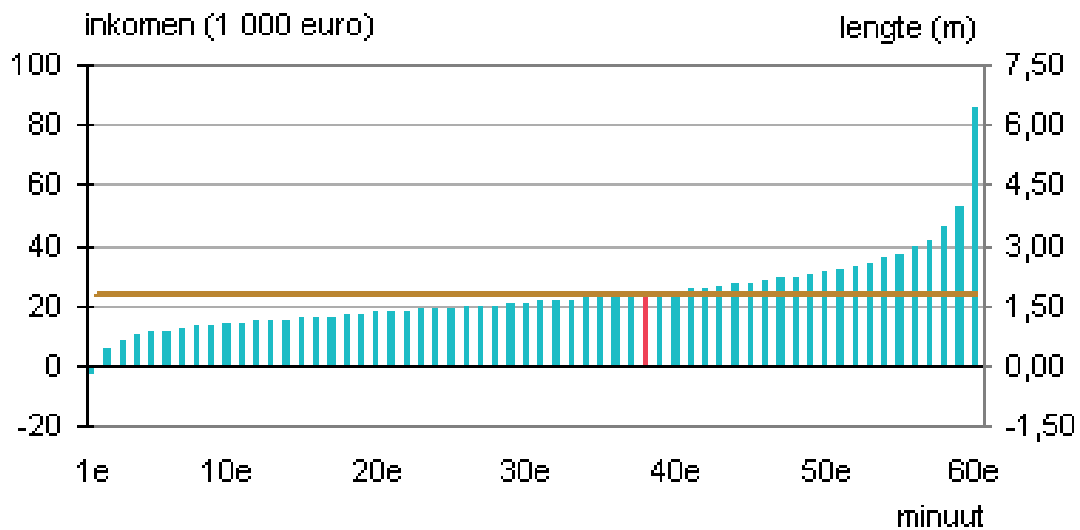
Samenvatting

1. Basisfeiten over sociale ongelijkheid

1.1 Inkomensongelijkheid

- Jan Pen: De parade van de dwergen (en een paar reuzen)
 - Mensen met de laagste inkomens lopen vooraan. De rijksten lopen achteraan. Wij kijken er naar en zo lijken diegene met een laag inkomen kleiner (dwerfen) en diegene met een hoog inkomen groter (reuzen).
 - Wij zijn middelmatig. Wat wij zien is een grote massa dwergen en enkele reuzen.
 - Omdat de dwergen zo klein zijn zien we ze zelfs eerst niet. Ze zijn onzichtbaar voor ons. Het zijn die onzichtbare mensen die we ook niet opmerken in het dagelijkse leven (bv een kassierster). Toch zijn die dwergen met een groot aantal!
 - Na 48 min zien we mensen van onze grootte. Deze krijgen meer interesse. Het duurt dus lang vooraleer men de gemiddelde mensen ziet (en zijn ze dan nog wel gemiddeld? Als 48 van de 60 min uit kleinere mensen bestaat?).
 - Na 6 min zien we de reuzen. Vanaf dat punt groeit het vermogen exponentieel. Tegen het einde zien we reuzen groter dan de lucht. Opvallend is dat de grote reuzen hun inkomen op een andere manier verkrijgen (bv rente, immobiliënmarkt,...).
- De verdeling van inkomens is dus scheef: 80% van de bevolking heeft een inkomen dat lager is dan het gemiddelde.

Bron: CBS

■ Inkomen ■ Gemiddeld inkomen

- Deciele distributie: Herverdeling van de belastingen.
 - Dezelfde uitkomst vinden we in de statistieken: 10% van de rijksten zorgen voor 30% van het belastbaar inkomen. In tegenstelling tot maar 0.6% van de 10% armsten.
 - Mensen hebben dus minder inkomen dan verwacht in proportie tot de groep.
 - Progressieve taken in België: hoe meer inkomen, hoe meer belastingen. Het eerste deciel betaald bijna geen belastingen. Vreemd genoeg krijgt de middenklasse het meest uit het belastingsysteem, niet de armen!
 - 3de kolom: inkomen na belastingen
 - 1^e deciel → nauwelijks verschil (0,1)
 - 10^e deciel → verschil van 4,3
 - Dit verschil gaat naar de middenklasse
 - De middenklasse valt er niet uit. Er is juist een minieme vooruitgang voor de armen.

IK 1 - Decielenverdeling van het totaal belastbaar netto-inkomen, de overeenstemmende totale belasting en analyse van de componenten van het gezamenlijk belastbaar inkomen, gegevens betreffende de inkomens van het jaar 2007, België.

BRON - NIS, Levensstandaard en OASeS-berekeningen.

Decielen	Aandeel in netto-belastbaar inkomen (Tabel IK 2)	Aandeel in totale belasting (Tabel IK 3)	Aandeel in netto-inkomen (Tabel IK 4)	Gemiddeld netto-belastbaar inkomen (in EURO) (Tabel IK 5)	Gemiddelde belastingdruk (Tabel IK 6)
1	0,6	0,0	0,7	1.454	0,0
2	3,2	0,2	4,0	8.078	1,5
3	4,5	0,4	5,7	11.517	2,2
4	5,6	1,8	6,7	14.222	7,5
5	6,9	3,7	7,8	17.518	12,7
6	8,3	6,4	8,8	21.139	18,0
7	9,9	8,9	10,2	25.415	20,9
8	12,5	12,8	12,3	31.851	24,0
9	16,8	19,6	15,9	43.061	27,2
10	32,2	46,1	27,9	82.542	33,5

- Stijgende ongelijkheid: gini-coëfficiënt
 - 0 = totale gelijkheid (iedereen heeft evenveel)
 - 1 = totale ongelijkheid (1 iemand heeft alles)
 - Situeert zich tussen 0 en 1 maar dichterbij 1

De ongelijkheid is gegroeid over tijd. Midden jaren 90 is de ongelijkheid beginnen stijgen. Ze groeit langzaam maar zeker. Vlaanderen en Wallonië zijn vergelijkbaar. In Brussel is er meer ongelijkheid omdat er in steden altijd meer ongelijkheid heerst. Er zijn veel rijken die er wonen, maar ook veel armen.

1.2 Ongelijkheid in het onderwijs

- Het is door studeren dat mensen omhoog kunnen geraken in de maatschappij (sociale mobiliteit). Toch zijn er nog veel drempels.
 - De scholing van ouders en kinderen zijn vaak identiek.
 - Ongelijkheid hangt af van het beroep van moeder en vader. Het beroep van de vader heeft meer impact dan het beroep van de moeder (→ genderongelijkheid)

Profession	Father		Mother	
	HO	UHO	HO	UHO
Liberal & academic	141	500	44	356
Small entrepreneurs	121	119	77	73
Artisans & shopkeepers	140	85	79	63
Farmers & horticulture	64	47	50	39
Teachers secondary	148	281	110	276
Teachers primary	500	471	168	272
White collar workers	146	184	139	145
Blue collar workers	63	28	80	22

HO – Higher education outside university
UHO - University

- Dit heeft invloed op het:
 - Type van scholing (ASO, TSO, BSO,...)
 - Lengte van de studie (schoolverlaten)
 - Kwaliteit (regelmatig naar school, concentratieschool)

- Komt door:
 - Materiële kansen (inkomen van ouders voor schoolgeld, boeken, studieruimte, levensstijl, gezondheid,...)
 - Culturele verschillen (school is een middenklasse instituut)
 - 'Cultural deficit': men komt niet naar school met hetzelfde culturele kapitaal (Bourdieu)
 - Institutionele drempel
 - Toestand waarin student moet werken (vb. drukte in huis, opletten in huis, helpen in de keuken,...)
 - Gaat over waarden die thuis worden aangeleerd
 - Schoolcultuur: in het lager meer vrouwelijke dan mannelijke leerkrachten, wat het moeilijker maakt voor jongens. Idem voor het feit dat leerkrachten niet arm zijn.

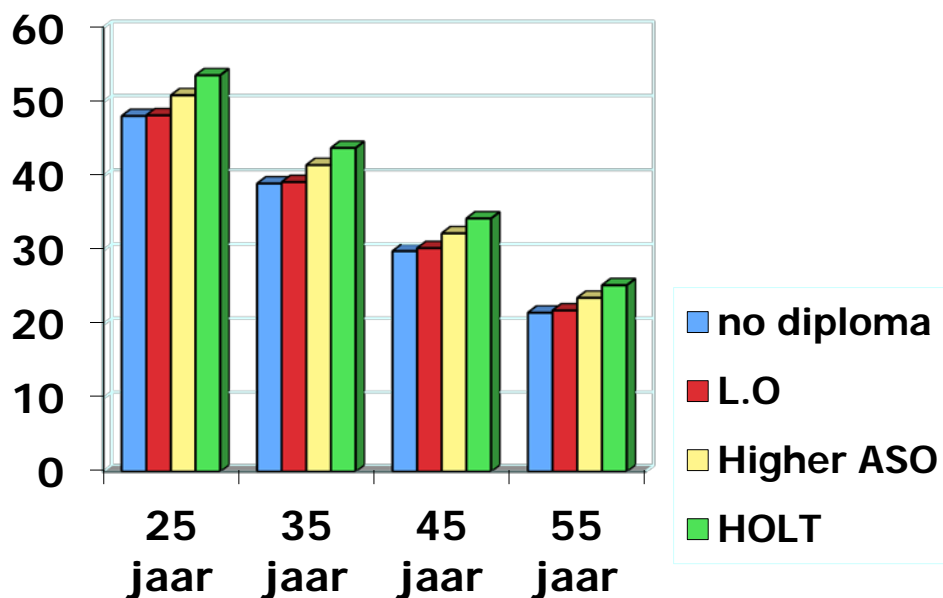
- De aspiraties van ouders (Hoe duur? Hoe lang? Unief>hoge school? Krijgen we beurzen? Kinderbijslag?)
 - Soms worden ze ook tegengewerkt door andere klassen die hun privileges willen beschermen.
- Toont niet alleen ongelijkheid aan, reproduceert ze ook gewoon.

1.3 Ongelijkheid in gezondheid

- Ongelijke levensverwachting en levensduur.
- Verschillende risico's op ziektes en duur van deze ziektes.
- Maar gebruiken de gezondheidszorg op een andere manier, niet aangepast aan objectieve gezondheidscondities.
 - Lager geschoolden gaan minder gebruik maken van bv tandarts, dokter,.... En als ze er gebruik van maken dan is het niet preventief maar omdat ze echt iets aan de hand hebben.
 - Hoger geschoolden gebruiken het gezondheidssysteem eerder preventief (bv 1 keer per jaar naar de tandarts gaan).
- De gemiddelde levensverwachting hangt af van de socio-economische status:
 - Beroep
 - Geschooldheid
 - Inkomen
- Gezondheid, gezondheidsstatus en subjectieve perceptie van gezondheid hangen direct samen met:
 - Inkomen
 - Geschooldheid
 - Beroep
 - Individueel maar ook met het aantal gezinsleden

- Gemiddelde levensverwachting voor mannen op basis van diploma
 - Hoe langer je naar school gaat hoe beter de levensverwachting
- Het probleem van gezondheid stijgt
- Hoeveel jaren leven in goede gezondheid?
 - Hier is de ongelijkheid sterker.
 - Laaggeschoolden hebben meer kans op ziekte naarmate ze ouder worden. Dit kan te wijten zijn aan roken, niet sporten,...
 - Het verschil voor vrouwen is nog groter!

Life expectancy for men according to educational level - Belgium

2. Definitie van sociale ongelijkheid

- Is een ongelijke verdeling van schaarse en hoog gewaardeerde middelen zoals geld, kennis en macht.
- Is een ongelijke status en behandeling van personen en groepen op basis van hun sociale positie en levensstijl (en dus niet door individuele capaciteiten)

- Karakteristieken
 - Hiërarchie
 - Wordt niet gelinkt met de capaciteiten van een individu maar met sociale positie. (bv klasse, geslacht, leeftijd,...)
 - De mechanismen hierachter zijn de organisatie van het economische leven (positie op de arbeidsmarkt) en de verschillen in sociale status.
 - vb. hoeren verdienen veel geld, maar hebben weinig aanzien tov hun beroep. Hierdoor worden ze als een lage status gezien.
 - Als gevolg daarvan worden de individuele levenskansen van een persoon beperkt (micro) en is dit ook voelbaar op samenlevingsniveau (macro). Iemand met een hoog IQ kan daardoor bijvoorbeeld nog altijd bij de armsten horen.

3. Sociale ongelijkheid als een sociaal probleem

- Een situatie is niet automatisch een probleem, maar kan sociaal geconstrueerd worden als problemen.
 - Armoede en ongelijkheid zijn sociaal geconstrueerde problemen, die aanwezig zijn in de samenleving.
- Een objectieve voorwaarde (geldtekort, ...) is niet voldoende om het verschijnsel onder de aandacht te brengen.
 - Er moet eerst een subjectieve voorwaarde aanwezig zijn voordat het een sociaal probleem wordt en op de agenda van beleidsmakers, onderzoekers en de publieke opinie komt. Hiervoor komt dan een oplossing.

- Hoe komt het dat armoede en ongelijkheid als een probleem gezien worden? Een sociaal probleem is een tegenstrijdigheid tussen een objectieve voorwaarde en een groep van normen die als disfunctioneel en onaanvaardbaar aanzien worden door relevante delen van de bevolking en wordt onderwerp van georganiseerd menselijk handelen met de middelen die de samenleving bezit. (“Een probleem is pas een probleem als men het als een probleem beoordeelt”)

- Armoede en ongelijkheid
 - hebben altijd bestaan maar kwamen pas onder de aandacht in de 18e eeuw in de vorm van een intellectueel debat. Pas tijdens de 'Verlichting' veranderde de perceptie van hoe er naar gekeken werd. Voordien was armoede 'God's wil' en werd het niet als een probleem gezien maar als iets goeds. De samenleving krijgt vorm, niet door God maar door de mensen zelf. Men kon de wereld eindelijk controleren en begrijpen.

- Rousseau over ongelijkheid
 - 18^e eeuw: intellectueel niveau
 - Wat is de oorsprong van ongelijkheid en is dit versterkt door de natuurlijke wetten?
 - The first man who, after enclosing a plot of land, saw fit to say: "This is mine," and found people who were simple enough to believe him, was the true founder of civil society. How many crimes, wars, murders, sufferings and horrors mankind would have been spared if someone had torn up the stakes or filled up the moat and cried to his fellows: "Don't listen to this impostor; you are lost if you forget that the earth
 - belongs to no one, and that its fruits are for all!"

- “You are lost if you forget that the earth belongs to no one, and that the fruits are for all” (= iedereen zou van alles moeten kunnen genieten)
 - Privaat eigendom is een reden dat ongelijkheid bestaat, maar niet de enige.
 - Ongelijkheid is een moraal en intellectueel probleem.
 - Eigendom is door de mensheid bedacht, private eigendom is een bedenkfel van het menselijk brein en geen natuurlijk verschijnsel. Door deze dingen te legitimeren is ongelijkheid ontstaan. Doordat we de afgesproken regels legitimeren zelfs al zijn ze in het nadeel, kan ongelijkheid bestaan.
- 19e eeuw: actieve niveau
 - Het debat verplaatst zich naar het actieve niveau van de beleidsmakers (door de slavernij problematiek)
 - 'einde' van de slavernij (vandaag nog moderne slavernij bv. Qatar). Meer acties tegen ongelijkheid, zoals bijvoorbeeld de emancipatie van de werkbevolking door op klasse gebaseerde organisaties (vakbonden, ziekenfondsen,...)
- Verschillende documenten in onze geschiedenis tonen aan dat er een evolutie is in gelijkheidsdenken:
 - 1754: Discourse on the origin of inequality (Rousseau, 1712-1778)
 - 1798: Déclaration des droits de l’homme et du citoyen (Assemblée nationale, France)
 - 1791-92: The Rights of Man (Thomas Paine, 1737-1809)
 - 1791: Bill of Rights (American Independence)
 - ‘human rights’
 - 1948: Universal Declaration of Human Rights

- Kortom, problematisering van een situatie is het gevolg van verschillende factoren:
 - Economische noodzaak (nodig in een kapitalistische samenleving om te overleven)
 - Bezorgdheid van liefdadigheid of mensenrechten (waardesysteem)
 - Dreiging voor de dominante groep in de samenleving (Rijken hebben de armen nodig. Voor de economie, voor scholing, voor inkomen bij de overheid).

4. Sociale ongelijkheid vandaag

- In een welvarende staat wordt sociale ongelijkheid gezien als een sociaal probleem.
 - Het wordt gezien als schadelijk en onwettig voor de democratie.
 - Daarom wordt sociale ongelijkheid eerder als een sociaal probleem dan een individueel probleem (“het is je eigen schuld”) gezien.
 - De staat heeft de taak om deze ongelijkheid te verminderen
 - Ze doen dit door sociale diensten te voorzien en door de sociale zekerheid te organiseren en te waarborgen.

- Neoliberalisme
 - Sociale ongelijkheid weerspiegelt iemands moeite en talent.
 - ➔ Sociale ongelijkheid als een individueel probleem.
 - Inkomensherverdeling is slecht voor totale welvaartscreatie in de samenleving (ondermijnt stimulans om te werken en ondernemerschap)
 - Sociale ongelijkheid is goed want het houdt mensen gemotiveerd om hun best te blijven doen op het werk in de hoop om hogerop te klimmen in de bedrijfshiërarchie.

- **Tatcher:** Bij sociale ongelijkheid is er meer welzijn. Meer welzijn is goed voor iedereen, dus is sociale ongelijkheid beter voor iedereen.
 - De rijken worden rijker en de armen kunnen hiervan profiteren want de rijken willen meer geld, hiervoor investeren ze in de economie en creëren op die manier werkgelegenheid. Armen kunnen daardoor aan werk geraken en hun eigen levensomstandigheden verbeteren.
 - Wanneer iedereen gelijk is, waarom zou er dan nog iemand werken? Waarom zou je chirurg willen zijn als je evenveel verdient als een magazijnier?
 - Sociale ongelijkheid is geen sociaal maar een individueel probleem
- Sociale ongelijkheid komt terug op de politieke agenda:
 - Gewicht van sociale ongelijkheid: intergenerationele reproductie van sociale ongelijkheid (bv. school)
 - Maar vooral functionele argumenten: negatieve gevolgen van sociale ongelijkheid voor de samenleving
 - Vb: **Wilkinson en Picket:** 'The Spirit Level. Ongelijkheid en welzijn: waarom meer gelijke samenlevingen het meestal beter doen.'

5. De constructie van een sociaal probleem

- Wilkinson en Picket construeren sociale ongelijkheid als een sociaal probleem.
 - Veel rijke landen hebben materieel succes maar falen op sociaal vlak.
 - De economische groei heeft in Westerse landen zijn doel grotendeels behaald.
 - Nog meer vooruitgang brengt niet meer welzijn, het effect van economische groei is verwaarloosbaar. (zie figuur onder: Verhouding inkomen/levensverwachting)

- Zo kan de aandacht van de economische groei en materieel succes verschoven worden naar psychologische welzijn van de hele samenleving
- Zie grafieken
 - Verschillen in gemiddeld inkomen tussen landen is geen verklaring voor gezondheid, wel de verschillen in inkomen binnen een land.
 - Vandaar dat sociale ongelijkheid en niet het gemiddelde inkomen/totale nationale rijkdom het 'probleem' is.
- Sociale ongelijkheid kruipt onder de huid.
 - Sociale evaluatie/controle: verhoogde sociale ongelijkheid zorgt voor een toename aan angst voor sociale controle.
 - Status competitie: de sociale status duidt aan wie superieur is en wie minderwaardig is. Bv. dure dingen kopen om een hoge status te laten uitschijnen maar in feite het eten uit de mond sparen.
- Meer gelijkheid is voordelig voor iedereen. Zorgt voor een betere levensstandaard voor de armen maar ook voor de meerderheid van de bevolking.
- Sociale ongelijkheid hangt af van politieke keuzes
 - De beleidskeuzes hebben een grote invloed op hoe er naar sociale ongelijkheid word gekeken.
- Collectieve actie
 - Occupy Beweging: “we are the 99%”.
 - Sociale ongelijkheid wordt in het middelpunt van het politieke debat geplaatst. (met oa. Obama-care).

1. Stratificatiesystemen

- De studie van ongelijkheid is één van de belangrijkste gebieden van de sociologie.

- Sociale stratificatie
 - Beschrijving van systematische structurele ongelijkheden die bestaat tussen individuen en groepen binnen een samenleving.
 - Het indelen van groepen mensen in maatschappelijke lagen, waartussen een ongelijkheidsverhouding bestaat.
 - De gelaagdheid van de bevolking in sociale klassen

- Er is ongelijkheid in termen van bezittingen maar ook in termen van geslacht, leeftijd, religie, etniciteit, inkomen...

- Alle gestratificeerde systemen hebben 3 gemeenschappelijke kenmerken:
 - We spreken hier over sociale categorieën, over mensen die dezelfde kenmerken delen, zonder dat ze hiervoor met elkaar moeten omgaan of zich met elkaar moeten identificeren.
 - Levenservaringen en mogelijkheden worden zwaar beïnvloed door de sociale categorie waartoe ze behoren (bv een man/vrouw, zwart/blank, elite/arm zijn maakt een groot verschil).
 - De verhouding tussen deze sociale categorieën veranderen zeer traag (bv. vrouwen vroeger niet in raden van bestuur, nu langzaam aan wel).

- Alle samenlevingen hebben een specifieke vorm van sociale ongelijkheid.
4 verschillende systemen van stratificatie:
 - Slavernij
 - Kasten
 - Standen
 - Klassen

- Samenleving zonder sociale stratificatie
 - Bestond in de jager en verzamelaar samenleving (primitieve)
 - Differentiatie: posities die op gelijke voet staan, maar dan anders
 - Er waren wel verschillen in geslacht en leeftijd, maar geen sprake van sociale stratificatie. Dit veranderde bij de vorming van de agriculturele samenleving. We produceerden dan meer dan we nodig hadden, waardoor ruil, bezit en ongelijkheid kon ontstaan.
 - In sommige primitieve samenlevingen is er een rangschikking naar leeftijd en niet naar geslacht, kracht,... . Iedereen krijgt de kans om tot het meest geëerde lid van hun stam te worden. Door middel van specifieke rituelen zoals “potlatch” wordt voorkomen dat er een ongelijkheid is in macht en eigendom.
 - Potlatch is een ritueel waarbij alle rijkdom wordt herverdeeld onder een bepaalde groep (meestal familie of stam). Het woord zelf betekent: “to give away”, om weg te geven.

- **Slavernij**
 - Een zeer extreme vorm van ongelijkheid: mensen worden gereduceerd tot eigendom van anderen.
 - Er zijn wel grote verschillen in de verschillende tijdsperiodes en regio's: in de Klassieke Oudheid (in Athene en Rome) konden slaven opklimmen tot belangrijke posities en kregen hoog aanzien, terwijl in het zuiden van de VS tot in de 19e eeuw slaven compleet werden uitgebuit.

- Pas in 1865 werd slavernij in de VS afgeschaft.
- Factoren die daartoe hebben bijgedragen zijn:
 - de lage productiviteit
 - de dreiging van opstanden
 - humane overwegingen.
- Slavernij is vandaag officieel illegaal en verboden, toch zijn er nog gevallen van moderne slavernij over de hele wereld
 - Bv: gedwongen prostitutie, miserabele zeer slecht betaalde werkomstandigheden waarbij regelmatig doden vallen (zoals bij bv. de bouw van stadions in Qatar), illegalen die moeten werken om hun paspoort terug te krijgen, prostitutie om schulden terug te betalen
 - In delen van Afrika en Azië wordt slavernij nog steeds toegepast, terwijl het in Europa meer over verdoken vormen van slavernij gaat (moderne slavernij)
- **Kastensysteem** (vb. India)
 - = een sociaal systeem waarin iemands sociale status voor het leven is.
 - Een kaste is toegeschreven (ouderlijke kaste of religie, etniciteit,...). Het wordt overgegeven van generatie op generatie.
 - Kaste bepaald je hele leven: vanaf de geboorte zit je vast in een kaste, je kan niet opklimmen in de sociale hiërarchie, er is géén sociale mobiliteit.
 - Dit systeem is meestal religieus geïnspireerd. Het is de wil van God. Strenge straffen zijn dan ook van toepassing voor overtreders.
 - Het systeem werd ingegeven op basis van zogezegde 'zuiverheid'. Puurheid is het kernwoord. Gaat van Brahmanen (religieuze orde) tot de kastelozen (moeten ten alle koste vermeden worden).
 - Dit systeem is zeer strikt en gesloten: men hoort te trouwen met iemand binnen dezelfde kaste (=endogamie) om de zuiverheid te behouden.

- Vb 1: Hindu-samenleving in India (conflict tussen vrijzinnigen en geleerde en priesterlijke klasse)
 - Vb 2: 'Apartheid' in Zuid-Afrika (geloof in raciale zuiverheid en sterk onderscheid tussen zwarten en blanken; pas afgeschaft in 1992)
 - Kastensystemen worden sterk bedreigd door de globalisering, aangezien strikte regels in strijd zijn met de vrijheid die dit fenomeen met zich meebrengt.
 - Verandering is wel op komst door globalisatie van de economie, waarbij jobprestatie primeert op kaste.
- **Standenmaatschappij** (vb. Europese middeleeuwen)
 - Feodaal systeem waarbij elke groep zijn rechten en plichten heeft, ook de allerhoogste rangen. Zo zorgt een boer voor eten en de landheer voor de bescherming van de bevolking.
 - Vooral van toepassing in de feodale samenleving in het middeleeuwse Europa:
 - Aristocratie/adel
 - Clerus
 - Derde stand (boeren, vrijen, verkopers, artiesten, dienaars,...)
 - Standen zijn meestal
 - erfelijk en endogaam
 - er is slechts een beperkte sociale mobiliteit onder het mom van religieuze rechtvaardigheid. ("Het is God's wil"). Je kon jezelf wel inkopen in de aristocratie.
 - Er zijn duidelijk vastgestelde regels en plichten bv dresscode
 - Vindt zijn oorsprong in statische (en agrarische) economie.
 - Het politieke discours wordt vaak gerechtvaardigd door religieuze beweegredenen. Dit is nog van toepassing in Japan en China (op een meer nationaal niveau)
 - ←→ Meestal lokale systemen van stratificatie